

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Catalunya serà fusteriana...

Joan Fuster, una referència insalvable del nostre món cultural

Darrerament, la figura de Joan Fuster es torna a debatre des de diferents perspectives. Alguns sectors opinen que és una figura periclitada, que cal passar pàgina (això es va materialitzar, d'una manera sorprenent, en un dossier recent de *Cultura/s* de *La Vanguardia*). En canvi, al País Valencià, el gruix de la classe intel·lectual segueix sent marcadament fusteriana, com s'ha vist amb la recent publicació de *País Valencià. Segle XXI* o amb el llibre d'entrevistes *Ser Joan Fuster. 33 visions sobre l'escriptor*, on se'ns aporten nous documents de fons sobre la transcendència de l'homenot de Sueca.

Sempre he dit que les hagiografies perjudiquen el biografiat, i que a la llarga produeixen un cert avorriment en els lectors. De vegades trobe a faltar una biografia sobre el Fuster més humà, més íntim, que ens desvele tants interrogants que queden sobre la seua persona. És cert que Fuster ha construït pas a pas la seua immortalitat, i la colossal correspondència és un dels testimonis més impressionants de la literatura catalana. En aquestes cartes trobem un Fuster diferent a l'assagista o el poeta, un home que s'esforça per transcendir, per establir contactes, per cultivar-los, per crear el seu món. Des de Sueca –com Charles Darwin des de Down o Voltaire des de Ferney– va crear una xarxa d'informadors veritablement espectacular, que al seu torn li van brindar un poder impensable. Fuster, des d'aquell poble riberenc, va etzibar l'opinió pública del seu país.

Les cartes de Fuster ens desvelen molts aspectes del seu caràcter: la tenacitat, la intel·ligència, el desig legítim de créixer com a escriptor. També descobrim un Fuster àcid, de vegades massa sarcàstic, molt marjalenc (no debades viu a la pàtria de Bernat i Baldoví), a un pas del mal gust. Una tendència impròpia a la seua tasca intel·lectual,

Arxiu Serra d'Or

de constructor d'un país, aquell gust per posar malnoms a companys del gremi, o traure punta –al seu favor– a anècdotes on els altres surten malparats. Hi ha una actitud molt volteriana en aquest aspecte, i això fa que la seua correspondència a més d'interessant siga divertida: res hi ha més esperonador de la lectura que els textos granats de sal grossa i pebre. Si Manuel Sanchis Guarnier era un conciliador (un pacificador nat en aquest país d'escopetes), Fuster és un franc tirador que arriba a fer molta por.

Les actituds fusterianes eren per tant en molts aspectes contundents, fins i

tot intransigents. La seua personalitat àcida i viva, unida a la profunditat de la seua erudició, feien d'ell una persona tan atractiva com temuda. Aquesta actitud s'observa molt bé en la correspondència, quan alguns corresponents (com ara Ernest Martínez Ferrando) el tracten amb una mescla d'admiració i temença, com qui tem no poder seguir aquell ritme epistolar, mofeta i espinós. Aquesta actitud valenta, fins i tot extremada, també es va manifestar en el moment de triar com a model lingüístic el català oriental; una decisió desafortunada, que va engrandir el litigi amb alguns sectors

valencians. Fuster escrivia per a Barcelona, i ho feia com un barceloní resident a Sueca: cosa que seria del tot defensable si no fóra perquè aquell no era el català que parlava (ni amb què pensava) ni, comptat i debatut, el català dels seus familiars i veïns. S'hi produeix una diglòssia entre el català escrit i el parlat, que si bé li va servir per ser més llegit a Catalunya, també li va deparrar tensions i conflictes innecessaris amb els seus paisans. Ben mirat allò va augmentar l'abisme entre ell i el seu poble i, *mutatis mutandis*, els seus deixebles no van seguir aquest camí, tan difícil de calcigar. El fusterianisme s'expressa, com és natural, en valencià, *i.e.*, en català occidental.

Aquests comentaris, tot i que molt esquemàtics, crec que permeten projectar una visió més contrastada de Joan Fuster. Com qual-sevol pensador (he citat abans Darwin i Voltaire) tenia les seues contradiccions, quan no enemics declarats, alguns d'ells guanyats a consciència. Però això no lleva que la seua figura s'eleva de manera prodigiosa en el seu segle, fins a convertir-se en una referència insalvable del nostre món cultural. Fuster ens pot irritar, ens pot disgustar, o fins i tot podem no compartir de cap manera la seua tesi literària, artística o fins i tot ecològica (era un antiecològista *enragé*), però la seua lectura sempre és estimulante i profitosa. No sols pel contingut, sinó per l'elegància estilística, cosa que el fa un mestre d'escriptura. Com Josep Pla, és un creador d'escriptors, i cal llegir-lo no sols per estudiar les seues idees sinó per accedir a la robustesa de la seua prosa, a vessar de contrapunts, d'espurnes d'enginy i d'habilitat expressiva. Res més aliè a ell

que una prosa monòtona: Fuster és un prestidigitador de la paraula, que resulta suggeridor fins i tot quan desenvolupa un abstrús tema d'erudició històrica.

És difícil imaginar el nostre panorama cultural sense ell. Però no és aventurat dir que si no haguera exercit la seua poderosa influència intel·lectual, moltes institucions valencianes –com

vent, conduïda des de la probitat intel·lectual, que puga fer un contrapès real i efectiu al fusterianisme. Amb massa freqüència en aquests grups crítics s'oculta una percepció regionalista del nostre país, i una actitud subalterna per a la nostra llengua. Fa l'efecte que a alguns els agradaria que el català a València s'emprara tan sols per als cartells dels ninots de falla, i a Cata-

Per què volen passar pàgina del fusterianisme? Amb massa freqüència, en els grups crítics s'oculta una percepció regionalista del nostre país i una actitud subalterna per a la nostra llengua

ara les nostres universitats –serien molt diferents. Fuster va legitimar el nostre català com un idioma de cultura, apte per a la transmissió cultural, per a la docència universitària, per a l'erudició acadèmica. És clar que hi van contribuir altres importants professors del nostre món acadèmic, com ara Sanchis Guarner, Joan Reglà o Miquel Dolç, però Fuster va ser un referent per als joves, als quals va contagiar la seua actitud arrauxada, transgressora i lúcida. Sens dubte, sense la seua persuasiva personalitat, molts professors actuals que han desenvolupat la seua carrera acadèmica en català ho haurien fet en castellà, amb una total normalitat.

Així les coses, i retornant a l'inici d'aquest article, cal preguntar-se per què alguns volen passar la pàgina del fusterianisme. O formulat d'una altra manera: fusterians *versus* qui? La realitat és que des de la seua mort, l'any 1992, no hi ha hagut cap proposta sol-

lunya per a les sardanes o per al moment d'entonar algun trèmul espinguet patriòtic l'Onze de Setembre o durant alguna victòria del Barça. Un català condemnat al folklorisme anorreador, desvitalitzat, lluny dels corrents de la modernitat i del futur cultural del seu poble.

Tanmateix, aquest és potser el major èxit de Joan Fuster: que el seu nom està unit, vulguem o no, al nostre futur cultural. Si de veres es vol un català fort, una llengua vehicular de la nostra cultura, no és possible defugir bona part dels postulats fusterians. Fins a l'extrem que no és exagerat dir que Catalunya serà fusteriana... o no serà. La qual cosa ho diu tot, sobre Fuster mateix i, és clar, sobre tots els que volen passar pàgina. ■

Martí Domínguez

(Madrid 1966) és escriptor, guanyador del premi Josep Pla per *El retorn de Voltaire* (2007). Des de 1999 dirigeix la revista científica *Mètode*

**Bones raons
per pertànyer
a Òmnium Cultural**

Perquè...

- la nostra llengua és l'expressió de la nostra identitat col·lectiva.
- hem de saber respondre als nous reptes que afronta la nostra cultura.
- cal que els nouvinguts puguin compartir el treball, la llengua i la cultura del país.

Fes-te'n soci ara!

www.omnium.cat

93 319 80 50

